

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ**

УКРАЇНСЬКА МОВА

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

**для закладів фахової передвищої освіти, що здійснюють
підготовку молодших бакалаврів
на основі базової загальної середньої освіти**

2025

Українська мова. Навчальна програма для закладів фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку молодших бакалаврів на основі базової загальної середньої освіти.

Схвалено комісією з української мови Науково-методичної Ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (протокол № від 2024 р.); лист Інституту модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України від 2024 р. №

Укладачі:

Антонюк Т.М. – викладач вищої категорії, викладач-методист Чернівецького індустріального фахового коледжу, голова Всеукраїнської спілки голів обласних методичних об'єднань викладачів філологічних дисциплін закладів фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку молодших бакалаврів на основі базової загальної середньої освіти, заслужений працівник освіти України (керівник авторського колективу);

Авдіковська Л.М. – викладач вищої категорії, викладач-методист, базовий методист Чернівецького медичного коледжу Буковинського державного медичного університету;

Кабаненко А.М. – викладач вищої категорії, викладач-методист ВСП «Київський фаховий коледж комп'ютерних технологій та економіки Національного авіаційного університету»;

Ковалевська Л.Б. – викладач вищої категорії Київського технікуму електронних приладів, голова міського методичного об'єднання викладачів української філології закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти м. Києва;

Стрижаківська О.С. – кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист, заступник директора з навчально-виховної роботи Чернівецького медичного коледжу Буковинського державного медичного університету.

Рецензенти:

Колоїз Ж.В. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Криворізького державного педагогічного університету;

Кульбабська О.В. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича;

Вінтоняк О.В. – кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист Коломийського економіко-правового коледжу КНТЕУ, голова методичного об'єднання викладачів філологічних дисциплін Івано-Франківської області;

Долинська Л.М. – викладач вищої категорії Мукачівського кооперативного торговельно-економічного коледжу, голова методичного об'єднання викладачів філологічних дисциплін закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів Закарпатської області;

Зелінська О.М. – викладач вищої категорії, викладач-методист Технічного коледжу Національного університету водного господарства та природокористування, голова методичного об'єднання викладачів української філології закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів Рівненської області;

Ілючек С.І. – викладач вищої категорії, викладач-методист Кропивницького інженерного коледжу ЦНТУ, голова методичного об'єднання викладачів української філології закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів Кіровоградської області;

Подолук С.М. – кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист Луцького педагогічного коледжу, голова методичного об'єднання викладачів філологічних дисциплін закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів Волинської області;

Углицький О.В. – викладач вищої категорії КВНЗ «Криворізький обласний музичний коледж», голова регіонального методичного об'єднання викладачів української філології закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів південного регіону м. Кривий Ріг;

Хомула А.М. – голова міського методичного об'єднання викладачів української мови та літератури закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів м. Кривий Ріг;

Пояснювальна записка

Досконале знання української мови як державної, високий рівень культури усного й писемного мовлення є свідченням особистісного розвитку молодого громадянина України, майбутнього молодшого бакалавра.

Вивчення української мови в закладах фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку молодших бакалаврів на основі базової загальної середньої освіти, спрямоване на підвищення рівня грамотності здобувачів освіти, удосконалення їхньої культури мовлення в цілому, формування мовних і мовленнєвих компетентностей, становлення активної громадянської позиції, розвиток пізнавальних і творчих здібностей, кращих людських якостей, стимулювання ініціативності, здатності аналізувати свої дії, приймати самостійні рішення.

Перші десятиліття ХХІ століття засвідчили стрімкі трансформації в освітньому процесі України. Закони «Про освіту» (2017), «Про фахову передвищу освіту» (2019), «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019), Стандарт фахової передвищої освіти (2021) та інші нормативно-правові документи актуалізували потребу осучаснити традиційну дидактичну базу, упроваджувати найкращий європейський досвід підготовки молодших бакалаврів на основі базової загальної середньої освіти. Нині кожен заклад фахової передвищої освіти самостійно визначає перелік дисциплін, практик та інших складників освітнього процесу, утім вивчення української мови є пріоритетним серед освітніх компонентів, оскільки формовує *загальну компетентність* здобувачів освіти – «здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово» та *спеціальну* – «вибудовувати траєкторію власного кар'єрного та професійного розвитку».

Навчальна програма укладена відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392), Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 21. 02. 2018 р. № 87), концепції «Нова українська школа», освітньої програми з української мови для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів рівня стандарту (2017, керівник авторського колективу Голуб Н.Б.)

Програма відображає **предметну мету – формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості.**

Відповідно до мети, визначено такі **завдання вивчення української мови в закладах фахової передвищої освіти:**

- виховання у здобувачів освіти почуття національної свідомості, що значно сприяє підвищенню мотивації вивчення української мови;
- формування комунікативної, мовної, мовленнєвої, предметної, прагматичної, соціокультурної компетентностей здобувачів освіти на основі свідомого опанування мовної й мовленнєвої теорії;
- корекція/удосконалення грамотності здобувачів освіти;
- формування готовності здобувачів освіти до використання мовних ресурсів на всіх відповідних структурних рівнях фахової діяльності;
- формування мовленнєвої культури;

- розвиток логічного, критичного та образно-художнього мислення здобувачів освіти;

- становлення високої духовності, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, залучення до культурних надбань українського народу зокрема й людства в цілому.

У структурі програми виділено такі логічно-змістові частини: «Пояснювальна записка», «Орієнтовний тематичний план», «Основна частина», «Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з української мови», «Рекомендована література».

Основна частина програми подана у вигляді таблиці, що охоплює такі елементи: «Очікувані результати освітньої діяльності»; «Орієнтовний розподіл годин для вивчення окремих тем розділів»; «Зміст навчального матеріалу мовної та мовленнєвої змістових ліній»; «Соціокультурна змістова й наскрізні лінії».

Очікувані результати освітньої діяльності здобувачів освіти визначають **знаннєвий, діяльнісний, ціннісний, емоційний та поведінковий компоненти** ключових і предметної компетентностей, що мають бути сформовані в процесі навчання.

Поданий у програмі розподіл годин є орієнтовним; викладач має можливість вносити власні корективи до структури робочого планування.

Відповідно до мети і завдань навчального предмета, у програмі визначено обов'язковий мінімум змісту освіти, що включає основні змістові лінії: мовленнєзнавчі відомості, види та жанри навчальних робіт, комунікативні вміння та навички (*мовленнєва змістова лінія*); мовну систему – стилістику, лексикологію, фонетику, граматику, синтаксис та пунктуацію (*мовна змістова лінія*); соціокультурознавчі відомості, відображені в навчальних текстах, наочно-ілюстративних матеріалах, аудіовізуальних та інших засобах, дібраних з урахуванням принципу єдності навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти (*соціокультурна змістова лінія*); основні способи загальнопізнавальної діяльності, формування яких сприяє різнобічному, зокрема й мовленнєвому, розвитку здобувачів освіти (*діяльнісна змістова лінія*). Мовна й мовленнєва змістові лінії є основними, що визначають предмет навчання. Вони містять критерії для визначення рівня навчальних досягнень, а вимоги до соціокультурної та діяльнісної ліній не є спеціальними, хоч і важливими для формування мовно-мовленнєвих компетенцій.

Передбачено в програмі міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, що дає можливість вивчати мову як вияв загальнокультурного процесу, а кожне мовне явище розглядати в лінгвістичному контексті.

Стилістика, правопис, культура мовлення – у такій послідовності пропонуються до розгляду пріоритетні аспекти кожного мовного явища (за навчальними темами). Викладач за необхідності може дещо змінити таку послідовність, як-от: спочатку окреслити мовне явище, дати йому лінгвістичну характеристику, визначити умови його нормативності, а вже потім навчати розрізняти його стилістичні особливості.

Подається в програмі й робоче планування реалізації змістових ліній, у якому, окрім змісту навчального матеріалу, конкретизуються державні вимоги до рівня освітньої підготовки здобувачів освіти. Навчальний матеріал, об'єднаний за певними

темами, хоча й подається в традиційній послідовності (фонетика, лексика та фразеологія, словотвір, морфологія, синтаксис, пунктуація), але орієнтований на стилістичну специфіку того чи іншого мовного явища, на визначення його місця в мовленнєвому процесі (саме компетенцією стилістики є визначення особливостей вияву мови в її писемній та усній формах).

Викладач може вносити корективи й до структури робочого планування: на початку курсу можна, наприклад, ознайомити здобувачів освіти з основними положеннями функціональної, а не практичної стилістики, адже уміння розрізняти стилі та жанри мовлення, давати їм характеристики за їхніми ознаками, складати висловлювання у визначених стилях та жанрах є вихідним етапом для умінь, що формує стилістика практична. Викладач може на власний розсуд змінювати запропоновані теми і види роботи, але водночас прагнути впродовж року рівною мірою приділяти увагу розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності.

У *мовленнєвій лінії* подано **перелік рекомендованих видів робіт**, що дають змогу здобувачам освіти реалізувати здобуті знання практично. Ці види робіт забезпечують повноцінний мовленнєвий розвиток майбутніх фахівців.

У зв'язку з тим, що в 9-му класі школи завершується вивчення всіх розділів української мови, зміст *мовної лінії* має узагальнювальний характер, тому навчальний матеріал згруповано за принципом повторення основних норм сучасної української літературної мови, оволодіння якими важливе для кожної освіченої людини.

Під час вивчення мовних тем викладач має приділяти увагу труднощам слововживання, складним випадкам правопису, нормам узгодження мовних одиниць, культурі мовлення тощо.

Соціокультурний компонент програми спрямований на формування загальної культури здобувачів освіти, що допоможе їм орієнтуватися у виборі стратегій пізнання й спілкування за різних соціокультурних ситуацій, гідно поводити себе в сучасному українському соціумі. Реалізації цих завдань сприятиме текстоцентричний підхід до навчання мови, що передбачає добір і системну роботу на кожному занятті з текстами різних типів, стилів і жанрів мовлення. Текст може бути застосований на різних видах занять, сприяти реалізації багатьох методів навчання, мети заняття.

Наскрізна лінія **«Екологічна безпека і сталий розвиток»** спрямовує діяльність викладача на формування соціальної активності здобувачів освіти, відповідальності й екологічної свідомості, усвідомлення необхідності постійного саморозвитку, готовності брати участь у вирішенні важливих питань розвитку суспільства; конкретизує роботу зі збереження й захисту довкілля.

Наскрізна лінія **«Громадянська відповідальність»** сприяє формуванню соціальної й громадянської компетентностей, розкриває суть поняття «відповідальний громадянин», визначає вектори його діяльності.

Наскрізна лінія **«Здоров'я і безпека»** надає достовірні уявлення щодо безпечного для життя й діяльності середовища, орієнтуючи на розвиток здобувача освіти як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного громадянина, який дотримується здорового способу життя.

Метою наскрізної лінії **«Підприємливість і фінансова грамотність»** є навчання молодого покоління українців ощадливості, раціонального використання коштів,

планування витрат; стимулювання до виявлення лідерських ініціатив, прагнення успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Наскрізні змістові лінії є засобом інтегрування освітнього змісту; вони корелюються з окремими ключовими компетентностями і сприяють формуванню ціннісних світоглядних орієнтацій здобувача освіти, що визначають його поведінку в життєвих ситуаціях (відповідно до вищезазначеної програми з української мови для 10-11 класів).

У програмі виділено години на вивчення основ риторики, що зумовлено її суспільними функціями. Під час вивчення розділу «Риторика» викладач, урахувавши специфіку навчального закладу, може запропонувати й інші, окрім визначених програмою, теми (підтеми), що визначаються майбутнім фахом молодшого бакалавра.

Компетентнісний підхід в освіті спрямовує освітньо-виховний процес на формування ключових і предметної компетентностей.

Відповідно до Державного стандарту, визначено ключові компетентності – здатності, яких набуває кожен здобувач освіти як суб'єкт освітньо-виховного процесу для самовизначення, загального розвитку й самореалізації.

Перелік і зміст ключових компетентностей (відповідно до вищезазначених Державного стандарту та програми).

1. Спілкування державною мовою – готовність (здатність) здобувачів освіти засобами української мови успішно взаємодіяти в процесі розв'язання типових для віку життєвих проблем; сформованість ціннісного ставлення до мови свого народу, наявність досвіду спілкування державною мовою.

2. Спілкування іноземними мовами – готовність (здатність) реалізовувати різні комунікативні наміри в широкому діапазоні особистісних, соціальних і культурних контекстів.

3. Математична грамотність – спроможність застосовувати математичні вміння в реальному житті, працювати з числовою інформацією.

4. Компетентності в природничих науках і технологіях – здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти інформацією й оперувати нею відповідно до потреб; застосовувати ІКТ у навчанні й повсякденному житті, знаходити, опрацьовувати і систематизувати інформацію); здатність бути відкритим до інновацій, реалізувати себе в змінному технологічному, життєвому, освітньому й трудовому середовищах.

5. Інформаційно-комунікаційна компетентність – здатність (готовність) розуміти навколишнє інформаційне середовище, самостійно шукати, добирати й критично аналізувати необхідну інформацію, трансформувати, зберігати та транслювати її й діяти відповідно до своїх цілей і прийнятої в суспільстві комунікаційної етики.

6. Уміння вчитися впродовж життя – здатність і внутрішня потреба самостійно здобувати знання й формувати вміння відповідно до визначених цілей з метою самовдосконалення й самореалізації.

7. Соціальна і громадянська компетентності – усвідомлення громадянської повинності й відповідальності, здатність до реалізації громадянських прав та обов'язків.

8. Підприємницька компетентність – це інтегрована якість особистості, що базується на креативності, творчості, інноваційності, здатності до ризику, спроможності планувати, самоорганізовуватися й організувати підприємницьку діяльність, утілювати ідеї у сферу економічного життя, розв'язувати конфліктні ситуації, приймати рішення, брати на себе відповідальність, формувати моделі поведінки, необхідні для успішного розв'язання нагальних виробничих проблем.

9. Загальнокультурна – здатність здобувача освіти усвідомлено сприймати надбання культури як цінність, аналізувати й оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати традиційні для культури українського народу методи самовиховання.

10. Екологічна грамотність і здорове життя – здатність розумно й раціонально користуватися природними ресурсами, усвідомлення ролі довкілля для життя й здоров'я людини; готовність виявляти активну життєву позицію в питаннях захисту довкілля; дотримуватися здорового способу життя й пропагувати його.

Програма містить розділ «Критерії оцінювання досягнень здобувачів освіти»; оцінювання навчальних досягнень під час вивчення курсу української мови здійснюється з урахуванням вимог до учнів загальноосвітніх шкіл із метою дотримання принципів послідовності навчання й об'єктивності самого оцінювання.

Отже, вивчення української мови в закладах фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку молодших бакалаврів на основі базової загальної середньої освіти, має бути спрямоване на підвищення рівня грамотності здобувачів освіти, культури мовлення; систематизація й поглиблення вивченого проводиться на вищому рівні узагальнення; заняття передбачають удосконалення основних мовних і мовленнєвих умінь та навичок. Тому години для роботи над темами, що визначає викладач, можуть використовуватися для засвоєння недостатньо вивченого раніше матеріалу.

Форми підсумкового контролю (II та III (або IV) семестри) – залік або екзамен (тестові завдання).

У програмі подано орієнтовний розподіл годин\$ за потреби викладач має змогу вносити до нього певні корективи.

Продовження вивчення курсу «Українська мова» – у навчальній дисципліні «Українська мова за професійним спрямуванням».

ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділів і тем	Кількість годин
I.	Вступ	1
II.	Мовна стійкість як ключова риса національномовної особистості. Функціональна стилістика і культура мовлення	1
1.	I. Вступ. Мовлення як предмет стилістики і культури мовлення. Два рівні володіння українською літературною мовою: мовлення правильне (норми літературної мови) і мовлення комунікативно доцільне (змістовність, логічність, точність, виразність, доречність). Мовна стійкість як ключова риса національномовної особистості. Джерела, що живлять мовну стійкість. II. Функціональна стилістика і культура мовлення. Функціональні стилі мовлення. Стилiстичні норми.	2
III	Практична стилістика і культура мовлення. Стилiстичні засоби фонетики	30
2.	Загальна характеристика звукового складу мови. Орфоепічні норми. Правила переносу слів. Складні випадки наголошування слів.	2
3.	Правопис. Орфографічна норма. Правопис знака м'якшення, апострофа.	4
4.	Правопис великої літери та лапок у власних назвах.	4
5.	Правопис слів з ненаголошеними голосними.	4
6.	Робота над темами, визначеними викладачем.	2
7.	Правопис слів з подвоєнням і подовженням приголосних.	4
8.	Правопис слів зі спрощенням у групах приголосних.	4
9.	Правопис слів з чергуванням голосних і приголосних звуків. Написання слів іншомовного походження. Робота над темами, визначеними викладачем.	6
IV	Стилiстичні засоби лексикології та фразеології	4
10.	Слово і його лексичне значення. Лексико-стилiстичні синоніми. Антоніми. Пароніми.	2
11.	Фразеологізми. Стилiстичні можливості використання фразеологізмів.	2
V.	Словотворчі засоби стилістики	12
12.	Морфеми і словотвірна структура слова. Основні способи словотвору. Стилiстичне забарвлення значущих частин слова (префіксів і суфіксів).	4
13.	Правопис. Основні орфограми в коренях, префіксах і суфіксах.	4
14.	Правопис. Написання складних слів.	4
VI.	Сприймання чужого мовлення. Відтворення готового тексту	12
15.	Сприймання чужого мовлення. Відтворення готового тексту. Конспект як різновид стислого переказу висловлювань, що сприймаються на слух.	4
16.	Конспект прочитаного, тематичні виписки, план, тези.	4
17.	Контрольна робота (тестові завдання). Систематизація здобутих знань.	2
18.	Робота над темами, визначеними викладачем.	2
VII.	Практична стилістика і культура мовлення. Морфологічні засоби стилістики	24
19.	Стилiстичне забарвлення граматичних форм. Складні випадки правопису різних частин мови. Іменник як частина мови. Поняття роду, числа. Прикметник як частина мови.. Особливості творення ступенів порівняння прикметників.	4
20.	Числівник як частина мови. Особливості відмінювання та їх зв'язок з іменниками.	6
21.	Прислівник як частина мови.Правопис прислівників. Розрізнення прислівників і співзвучних сполук.	4
22.	Складні випадки правопису різних частин мови. Дієслово як частина мови. Робота над	4

	темами, визначеними викладачем.	
23.	Службові частини мови. Правопис службових частин мови.	2
24.	Правопис часток <i>НЕ</i> і <i>НІ</i> з різними частинами мови.	4
VIII.	Стилістика простих речень	14
25.	Види простих речень і відтінки їхніх значень. Синтаксична норма. Пунктуаційна норма. Пунктограми в простому реченні.	4
26.	Розділові знаки при однорідних членах речення.	4
27.	Пунктограми при відокремлених другорядних членах речення.	6
IX	Стилістика складних речень	10
28.	Поняття складного речення. Види складних речень.	4
29.	Пунктограми у складному реченні.	4
30.	Робота над темами, визначеними викладачем.	2
X.	Стилістика речень з різними способами вираження чужого мовлення	8
31.	Пряма і непряма мова, її призначення. Пунктограми при прямій мові та діалозі.	4
32.	Робота над темами, визначеними викладачем.	4
XI	Риторика	24
33.	Виступ з тематичною промовою. Основні способи виступу. Підготовка до публічного виступу. Робота над темами, визначеними викладачем.	6
34.	Сприймання чужого мовлення. Створення власних висловлювань. Діалогічне мовлення. Робота над темами, визначеними викладачем.	6
35.	Монологічне мовлення. Робота над темами, визначеними викладачем.	6
36.	Контрольна робота (тестові завдання). Узагальнення набутих знань.	2
37.	Робота над темами, визначеними викладачем.	2
38.	Підсумкове заняття	2
	УСЬОГО	140*

***Примітка:** За рішенням навчального закладу кількість годин може бути збільшена.

Мовна і мовленнєва змістові лінії

Очікувані результати 1	К-сть годин 2	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія 3	Мовленнєва змістова лінія 4
<p style="text-align: center;"><u>Знаннєвий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: розуміє суть понять «мовна особистість», «мовна стійкість»; усвідомлює важливість поняття «мовна стійкість»; знає особливості вияву цієї риси; розрізняє мовлення правильне і ненормативне, комунікативно недоцільне; стилістичні норми української літературної мови; розрізняє особливості розмовного й книжного мовлення; стилі мовлення та їхні характерні ознаки; знає вимоги до культури мовлення.</p> <p style="text-align: center;"><u>Діяльнісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: добре володіє українською мовою; непохитно користується в побуті й навчанні українською мовою; визначає нормативне і ненормативне використання мовних засобів у текстах різних стилів мовлення аналізує тексти розглянутих стилів мовлення з погляду змістовності, логічності, точності, виразності, доцільності мовлення; складає власні усні й письмові висловлювання; знаходить і виправляє помилки, пов'язані з порушенням стильової єдності, змістовності, логічності, доречності</p>	<p>2 год.</p>	<p style="text-align: center;">Вступ</p> <p>Мовлення як предмет стилістики і культури мовлення. Стилiстична норма і стилістична помилка</p> <p style="text-align: center;">Мовна стійкість як ключова риса національномовної особистості</p> <p>Поняття мовної стійкості.</p> <p style="text-align: center;">Функціональна стилістика і культура мовлення</p> <p>Мовлення як предмет вивчення стилістики і культури мовлення. Мовлення розмовне і книжне, їх співвідношення та особливості. Поняття стилю мовлення.</p> <p>Стилi мовлення: розмовний, науковий, офіційно-діловий, художній, публіцистичний, конфесійний, епістолярний.</p> <p style="text-align: center;">Культура мовлення</p> <p>Вимоги до культури мовлення (змістовність, логічність, точність, виразність, доречність).</p>	<p style="text-align: center;">Види роботи (рекомендовані): читання й аналіз текстів різних стилів; визначення ознак мовної стійкості у мовленні літературних героїв; підготовка проєкту «Приклади мовної стійкості в художній літературі» (або «Мовна стійкість як ключова риса національномовної особистості»); дискусія на тему: «Чи потрібно особистості бути мовно стійкою?» (або «Чи сприяє спрямовано послідовне користування рідною мовою становленню високодуховної особистості майбутнього спеціаліста?»); виступ на тему: «Мій внесок як майбутнього фахівця в економічний та духовний розвиток країни».</p>

<p>висловлює припущення щодо важливості цієї риси мовної особистості; аналізує риси, досвід і поведінку мовної особистості.</p> <p><u>Ціннісний компонент</u> Здобувач освіти демонструє: готовність і потребу повсякчас спілкуватися державною мовою; готовність висловлювати власну думку; живий інтерес до дискусійних мовних питань; упевненість у своїх переконаннях, цінностях.</p> <p><u>Емоційний компонент</u> Здобувач освіти: розвиває власні мовні смаки й мовне чуття.</p> <p><u>Поведінковий компонент</u> Здобувач освіти: демонструє високу культуру поведінки</p>			
--	--	--	--

Соціокультурна змістова лінія

Державність української мови. Досконале знання державної мови – запорука фахової кар'єри молодшого бакалавра. Самодостатність української мови, її досконалість та багатство. Виразальні можливості української мови. Українська мова й відображена в ній національна культура.

Джерела формування високої мовленнєвої культури особистості. Вишукане, правильне мовлення – обов'язок молодого громадянина. Мій активний словниковий запас. Українська мова – стратегічний ресурс України. Краса українського слова.

Тематика текстів відповідно до обраної професії.

Наскрізні лінії

1. Здоров'я і безпека

Біологічне й хімічне забруднення атмосферного повітря та його вплив на здоров'я людини. Поведінка людини за екстремальних умов.

2. Громадянська відповідальність

Відповідальне ставлення до кожного вжитого слова.

3. Екологічна безпека і сталий розвиток

Прагнення захистити довкілля від згубного впливу соціуму. Інноваційні технології на сторожі довкілля.

4. Підприємливість і фінансова грамотність

Піклування про власний розвиток. Активна участь у житті суспільства. Заснування власної справи як підтримка розбудови держави.

1	2	3	4
<p align="center"><u>Знаннєвий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: розуміє суть понять «мовна норма», «орфоепія», «орфоепічна помилка», «орфоепічна норма», «милозвучність», «наголос», «логічний наголос».</p> <p align="center"><u>Діяльнісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: виявляє й аналізує факти порушення орфоепічної норми; працює з орфоепічним словником і словником наголосів; співвідносить в уяві звук і букву; аналізує своє й чуже усне мовлення.</p> <p align="center"><u>Ціннісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: висловлює своє ставлення до думок інших; відчуває відповідальність за мовленнєвий вчинок, дотримання орфоепічної норми у власному мовленні; усвідомлює важливість дотримання орфоепічних норм для сучасного компетентного мовця; дотримується норм української літературної вимови.</p> <p align="center"><u>Емоційний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: висловлює адекватні почуття і враження від сприйнятого на слух чужого мовлення, читання текстів різних жанрів і стилів.</p> <p align="center"><u>Поведінковий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти:</p>	<p align="center">2 год.</p>	<p align="center">Практична стилістика і культура мовлення. Стилiстичні засоби фонетики</p> <p>Милозвучність української мови — характерна ознака всіх її стилів. Орфоепічна норма сучасної літературної української мови. Загальна характеристика звукового складу мови. Основні правила вимови голосних звуків. Основні правила вимови приголосних звуків. Наголос. Основні правила наголошування слів. Правила перенесення слів із рядка в рядок.</p>	<p align="center">Види роботи (рекомендовані):</p> <p><i>сприймання на слух чужого мовлення й аналіз його;</i> <i>виразне читання текстів різної жанрово-стильової належності;</i> <i>інформаційний виступ на тему «Змісто- й форморозрізнавальні можливості українського наголосу»;</i> <i>діалогування на тему: «У якому зв'язку перебувають досконалість знань державної мови й можливість професійної кар'єри майбутнього спеціаліста?»;</i> <i>виразне читання улюблених поезій напам'ять;</i> <i>усне переказування текстів різних стилів із творчим завданням.</i></p>

<p><i>ініціює</i> обговорення складних або суперечливих питань з теми; <i>висловлює</i> пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення; <i>демонструє</i> бажання долати труднощі в опануванні теми; <i>виявляє активність</i> у розгляді питань теми</p>			
<p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p><i>"Ми є. Були. І будемо ми. Й Вітчизна наша з нами" (І. Багряний). Високодуховні вчинки і стосунки. Етичні орієнтири сучасного молодого українця (патріотизм, сміливість, волелюбність, духовність, толерантність, сердечність, кмітливість, життєвий оптимізм тощо).</i></p> <p>Наскрізнi лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека <i>Піклування про себе і родину. Ризики для життя і здоров'я людини.</i></p> <p>2. Громадянська відповідальність <i>Допомога нужденним як вияв життєвої позиції. Відповідальність за добробут батьків. Толерантне ставлення до представників інших культур, переконань.</i></p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток <i>Українські звичаї на сторожі безпеки держави та особистості. Раціональне використання природних ресурсів.</i></p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність <i>Уміння співпрацювати, робити висновки, вибирати раціональне – запорука успіху справи.</i></p>			
1	2	3	4
<p style="text-align: center;"><u>Знаннєвий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: <i>з'ясовує</i> суть понять «орфографічна норма», «орфографічна помилка», «орфографічний словник»;</p>	<p>28 год.</p>	<p>Правопис. Орфографічна норма</p> <p>Правопис апострофа та знака м'якшення. Уживання великої літери.</p>	<p style="text-align: center;"><i>Види роботи (рекомендовані):</i></p> <p><i>добір</i> слів для словникового диктанту; <i>редагування</i> чужого тексту;</p>

<p><i>усвідомлює</i> важливість дотримання орфографічної норми для сучасного компетентного мовця; <i>знає</i> правила українського правопису.</p> <p style="text-align: center;"><u>Діяльнісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: <i>організовує</i> свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); <i>виявляє</i> й пояснює порушення орфографічної норми; <i>працює</i> з орфографічним словником; <i>знає</i> й <i>практично використовує</i> вивчені правила; <i>аналізує</i> факти порушення орфографічних норм; <i>висловлює припущення</i> про написання того чи того слова; <i>виявляє</i> аналогії в написанні слів (<i>гривень – пісень</i>); <i>знаходить</i> і <i>аналізує</i> додаткову інформацію з теми.</p> <p style="text-align: center;"><u>Ціннісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: <i>висловлює</i> своє ставлення до написаного (прочитаного) <i>відчуває</i> відповідальність за дотримання орфографічних норм.</p> <p style="text-align: center;"><u>Емоційний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: <i>висловлює</i> адекватні почуття і враження від почутого або прочитаного; <i>відчуває</i> задоволення від власних досягнень.</p> <p style="text-align: center;"><u>Поведінковий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти:</p>		<p>Правопис ненаголошених голосних Е, И. Подвоєння та подовження приголосних. Спрощення приголосних. Чергування голосних. Чергування приголосних. Написання слів іншомовного походження.</p>	<p><i>письмове</i> докладне переказування текстів різних стилів; <i>письмове</i> обґрунтування свого вибору на визначену тему («<i>Мій вибір – жити, працювати й творити в Україні</i>», «<i>Електронна чи паперова книга?</i>», «<i>Мій життєвий ідеал</i>», «<i>Мій вибір – здоровий спосіб життя</i>», «<i>Чи може зашкодити неграмотне письмо?</i>», «<i>Чи потрібно вчитися заощаджувати?</i>», «<i>Чи важливо бути пунктуальним?</i>», «<i>Ця музика надихає</i>», , «<i>Що означає «бути відповідальним»?</i>»); <i>письмове</i> прохання довільного змісту; <i>написання</i> ділового листа; <i>складання</i> ієрархії життєвих цілей; <i>обговорення</i> тексту рекламного характеру; <i>коментування</i> висловлень відомих людей про читання; <i>продукування</i> й <i>редагування</i> текстів; <i>написання</i> диктантів; <i>складання</i> карти своїх мрій;</p>
---	--	---	---

<p><i>ініціює</i> обговорення складних або суперечливих питань з теми; <i>висловлює</i> пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення; <i>сприймає</i> орфографічну грамотність як необхідність, потребу; <i>демонструє</i> наміри щодо вдосконалення власної орфографічної грамотності</p>			<p><i>обговорення</i> тексту публіцистичного стилю.</p>
--	--	--	---

Соціокультурна змістова лінія

Мова – ДНК нації. «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову» (Л. Костенко). Чудова думка втрачає всю свою цінність, коли вона погано висловлена (Вольтер). Культура, правильність мовлення – відповідальність кожного мовця. Повноцінне функціонування мови – запорука розквіту держави. Збереження історичної пам'яті та формування почуття національної гідності.

Наскрізнi лінії

1. Здоров'я і безпека

Взаємозв'язок сприятливого стану мовленнєвого середовища та здоров'я людини. Цілющі властивості слова. Цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму.

2. Громадянська відповідальність

Розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Вітчизни. Суржиковане мовлення як вияв низького культурного рівня особистості. Мова – важливий чинник самовизначення нації, надійна основа розвитку країни. Відповідальність за мовні вчинки. Інформаційна культура українського суспільства. Відповідальність за результати спільної діяльності. Мовний режим у родині й коледжі. «Мовне обличчя» мого міста (села). Вірність ідеям, принципам народної моралі та духовності.

3. Екологічна безпека і сталий розвиток

Стимулювання відповідальності у сфері охорони довкілля. Раціональне використання води й ґрунтів. Піклування про цілісність і недоторканість природного світу навколо нас.

4. Підприємливість і фінансова грамотність

Піклування про саморозвиток як активний внесок у суспільний прогрес. Виховання потреби враховувати інтереси й особливості своїх ділових партнерів. Влада грошей над людиною: реалії часу чи ситуативна необхідність?

1	2	3	4
<p style="text-align: center;"><u>Знаннєвий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: <i>розуміє</i> суть понять «лексична норма», «лексичне значення слів», «лексична сполучуваність слів», «слово і контекст», «лексична помилка»; <i>розуміє</i> суть понять «порушення лексичної норми», «фразеологізми», «стилістичне забарвлення фразеологізмів»; <i>пояснює</i> найпоширеніші випадки порушення лексичної норми; <i>визначає</i> роль і стилістичні можливості вивчених лексичних одиниць; <i>комунікативно доцільно використовує</i> їх у власному мовленні; <i>визначає</i> роль і доречність використання фразеологічних засобів мови, їхню стилістичну функцію; <i>усвідомлює</i> відмінність між фразеологічними синонімами й антонімами; <i>використовує</i> лексичну синонімію як засіб виправлення невиправданих повторів, як засіб зв'язку речень у тексті; <i>правильно й доречно використовує</i> фразеологізми відповідно до стилістичного забарвлення їх; <i>визначає</i> доречність використання в тексті стилістично забарвлених лексичних, фразеологічних засобів мови.</p> <p style="text-align: center;"><u>Діяльнісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти:</p>	<p>4 год.</p>	<p>Стилістичні засоби лексикології та фразеології Лексична норма. Лексична помилка. Лексичне значення слова. Слово й контекст; залежність значень слова від контексту. Слововживання: вибір слова. Слова власне українські й запозичені. Виправдані й небажані запозичення. Лексичні й фразеологічні синоніми, антоніми. Синонімічне багатство української мови. Найпоширеніші випадки порушення лексичних норм. Кальки з інших мов, недоречне вживання українських слів у невластивому їм значенні. Основні групи фразеологізмів; багатозначність, синонімія й антонімія фразеологізмів. Уживання слів у фразеологізмах відповідно до їхнього стилістичного забарвлення. Стилістичне використання багатозначних слів, синонімів, антонімів і паронімів. Стилістичні особливості слів іншомовного походження.</p>	<p>Види роботи (рекомендовані): <i>переказування</i> текстів різних стилів із творчим завданням; <i>дискусія</i> на тему: «Чи потрібні мові запозичення?»; <i>виступ</i> під час дискусії на тему: «Грубість у спілкуванні – духовна слабкість чи демонстрування сили?»; <i>збагачення</i> тексту синонімами; <i>складання</i> тексту рекомендаційного характеру на тему: «Як уникати конфліктів з друзями?»; <i>написання</i> повідомлення на тему: «Відображення в лексиці національного менталітету українців»; <i>переказування</i> публіцистичного тексту.</p>

<p><i>працює в групі й набуває досвіду</i> колективної роботи;</p> <p><i>дотримується</i> лексичної норми в усних і писемних висловленнях;</p> <p><i>уживає</i> слова відповідно до їхніх лексичних значень, <i>правильно використовує</i> у мовленні багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми, слова в переносному значенні з урахуванням стилю мовлення;</p> <p><i>дотримується</i> лексичної сполучуваності слів;</p> <p><i>виявляє й усуває</i> порушення лексичних норм, норм слововживання;</p> <p><i>оцінює</i> власне й чуже мовлення з погляду точного, доречного й виразного слововживання;</p> <p><i>висловлює</i> критичне ставлення щодо вживання українських слів у невластивому їм значенні, невмотивованого використання запозичень;</p> <p><i>доречно проводить</i> синонімічну заміну з метою підсилення тієї чи іншої стилістичної ознаки;</p> <p><i>аналізує</i> різні ситуації мовлення, виділяє учасників спілкування, визначає їхні наміри;</p> <p><i>практично засвоює</i> морально-етичні й психологічні принципи спілкування і співпраці;</p> <p><i>висловлює</i> міркування й пропозиції щодо гармонізації спілкування.</p> <p style="text-align: center;"><u>Ціннісний компонент</u></p> <p><i>Здобувач освіти:</i></p> <p><i>виявляє</i> та <i>обґрунтовує</i> особистісні й загальнолюдські цінності;</p> <p><i>висловлює</i> власне розуміння цінностей;</p> <p><i>демонструє</i> повагу до себе й інших, добираючи і вживаючи потрібні слова.</p>		<p>Стилістичне забарвлення лексики. Стилістичне забарвлення фразеологізмів</p>	
--	--	--	--

<p align="center"><u>Емоційний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: висловлює адекватні почуття і враження від прочитаного й прочитаного; уміє керувати почуттями відповідно до обставин.</p> <p align="center"><u>Поведінковий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: демонструє на заняттях активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності</p>			
<p align="center">Соціокультурна змістова лінія</p> <p><i>Привабливість і цінність життя. Упорядкування життєвих пріоритетів. Освіта як складник успіху. Приклади моральних цінностей та етичної поведінки. Суспільні статуси людини. Принципи як «центри» людського життя. Взаємозумовленість культури мовлення й культури мислення. Ознаки толерантної поведінки.</i></p> <p align="center">Наскрізні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека <i>Корисні та згубні звички. Звички, що руйнують наше життя. Подолання залежності від згубних звичок.</i></p> <p>2. Громадянська відповідальність <i>Турбота про інших. Приклади відповідального ставлення до життя й навчання. Колективна й особиста відповідальність.</i></p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток <i>Екологічні проблеми твого краю. Цікаві й корисні справи. Жити у злагоді з природою й людьми. Екологія мовлення.</i></p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність <i>Складники кар'єрного успіху людини. Добродійність як найбільша цінність і шанована риса лідера. Волонтерський рух як реалія нашого часу. Участь у волонтерському русі – вияв життєвої позиції. Переваги, загрози, недоліки улюбленої справи. Фінансовий контроль. Відповідальність за фінансові проблеми в родині.</i></p>			
1	2	3	4
<p align="center"><u>Знаннєвий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: знає поняття «морфема»;</p>	12 год.	<p align="center">Словотворчі засоби стилістики</p> <p>Морфеми і словотвірна структура</p>	<p>Види роботи (рекомендовані):</p>

<p><i>розуміє</i> особливості морфем; <i>визначає</i> способи словотвору; <i>розрізняє</i> спільнокореневі слова та слова з омонімічними коренями.</p> <p style="text-align: center;"><u>Діяльнісний компонент</u></p> <p><i>Здобувач освіти:</i> <i>дотримується</i> словотворчих норм сучасної української літературної мови; <i>використовує</i> доречно словотворчі засоби у власному усному й писемному мовленні; <i>правильно пише</i> слова з орфограмами в коренях, префіксах і суфіксах; <i>знаходить і виправляє</i> стилістичні помилки, пов'язані з неправильним уживанням словотворчих засобів.</p> <p style="text-align: center;"><u>Ціннісний компонент</u></p> <p><i>Здобувач освіти:</i> <i>відчуває</i> відповідальність за дотримання словотворчих норм.</p> <p style="text-align: center;"><u>Поведінковий компонент</u></p> <p><i>Здобувач освіти:</i> <i>демонструє</i> високу культуру поведінки</p>		<p>слова. Основні способи словотвору. Стилiстичне забарвлення значущих частин слова (префіксiв i суфіксiв). Словотворчi норми (правильне творення слiв) Правопис. Основні орфограми в коренях, префіксах та суфіксах. Написання складних слів</p>	<p><i>розбір</i> слів за будовою; <i>видiлення</i> твiрної основи; <i>утворення</i> слів рiзними способами словотворення; <i>визначення</i> способу словотворення</p>
---	--	---	--

Соціокультурна змістова лінія

«Собори дуи своїх бережить...» (Олесь Гончар). Право кожного бути самим собою. Успіх – це результат безперервної й наполегливої діяльності. Самоосвіта – шлях до успіху. Володіти інформацією – володіти світом.

Наскрізнi лiнii

1. Здоров'я і безпека

Розвивати вміння спілкуватись в соціальних мережах та чатах. Говорити про себе й інших лише з повагою. Допомога іншим – порятунок від туги й депресії.

2. Громадянська відповідальність

Відповідальність за мовлене слово. Успіх приходить до активних та рішучих. Віра в себе, позитивне ставлення до своїх життєвих перспектив.

3. Екологічна безпека і сталий розвиток

Піклування про цілість і недоторканність довкілля – наш обов’язок. Оцінювання екологічних небезпек за місцем проживання.

4. Підприємливість і фінансова грамотність

Як заробляти гроші в студентські роки. Вчитися витратити кошти (гроші). Боргова небезпека.

1	2	3	4
<p style="text-align: center;"><u>Знаннєвий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: знає поняття «конспект», «план», «тези», «тематичні виписки»; розрізняє види конспекту; усвідомлює необхідність дотримання етапів складання плану; називає етапи написання тематичних виписок.</p> <p style="text-align: center;"><u>Діяльнісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: складає конспект, почутого й прочитаного, план (складний), тези; робить тематичні виписки; переказує (стисло і близько до тексту) прослуханий або прочитаний текст художнього чи публіцистичного стилів обсягом 350-400 слів, підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, ураховуючи комунікативне завдання.</p> <p style="text-align: center;"><u>Ціннісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: висловлює своє ставлення до прочитаного; висловлює критичне ставлення до опрацьованого матеріалу.</p>	<p style="text-align: center;">12 год.</p>	<p>Сприймання чужого мовлення. Відтворення готового тексту</p> <p>Перекази <i>Усний</i> переказ тексту публіцистичного або художнього стилю із творчим завданням (висловленням власного ставлення до подій, героїв тощо). <i>Письмовий</i> переказ тексту художнього або публіцистичного стилю із творчим завданням (висловленням власного ставлення до подій, героїв, їхніх вчинків та ін.)</p> <p>Конспект як різновид стислого переказу висловлювань, що сприймаються на слух. Конспект прочитаної науково-популярної статті.</p> <p>Тематичні виписки, план (складний), тези</p>	<p style="text-align: center;">Види роботи (рекомендовані):</p> <p><i>читання</i> текстів різних стилів; <i>написання</i> конспекту прочитаного, тематичних виписок; <i>оформлення</i> конспекту; складання плану, тез; <i>циткування</i>.</p>

<p align="center"><u>Поведінковий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти демонструє: високу культуру поведінки</p>			
<p align="center">Соціокультурна змістова лінія</p> <p><i>«І ми будем гідні не слави й похвал, Учинку, що горами руха!» (Олег Ольжич). Інформаційна війна: загроза та протидія. Незамовчування булінгу як можливість захистити слабшого та виявити свої кращі якості.</i></p> <p align="center">Наскрізні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека <i>Заборона й несприйняття насилля, мародерства, обману, святотатства. Небезпека скасування моральних заборон. Розумні потреби. Аморальні стилі поведінки (демагогія, бюрократизм, міщанство, відчуження).</i></p> <p>2. Громадянська відповідальність <i>Відроджуємо генетичну пам'ять і культивуємо почуття національної гордості. Бути людиною — це відчувати свою відповідальність (А. Сент-Екзюпері). Критичне ставлення до переконань. Бережне ставлення до культурного спадку.</i></p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток <i>Перший обов'язок того, хто хоче бути здоровим, — очистити навколо себе повітря (Р. Роллан). Вияви гуманності в ставленні до всього живого. Екологічна безпека сьогодні - можливість жити завтра.</i></p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність <i>Довіра в бізнесі та діловому партнерстві. Проблеми в бізнесі мають загартувувати, спонукати мислити й навчатися. Визнання права власності й повага до нього. Ініціативність як здатність людини самостійно започаткувати свою справу. Майстри своєї справи.</i></p>			
<p align="center">1</p>	<p align="center">2</p>	<p align="center">3</p>	<p align="center">4</p>
<p align="center"><u>Знаннєвий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: розуміє суть поняття «морфологічна норма»;</p>	<p align="center">24 год.</p>	<p align="center">Практична стилістика і культура мовлення. Морфологічні засоби стилістики.</p>	<p align="center">Види роботи (рекомендовані): складання діалогів із використанням іменників на позначення назв осіб за видом</p>

<p><i>усвідомлює</i> зв'язок морфологічної норми з граматичним значенням і граматичними категоріями самостійних і службових частин мови;</p> <p><i>розрізняє</i> морфологічні норми, пов'язані з особливостями словозміни, уживання й поєднання різних частин мови в усному мовленні й на письмі;</p> <p><i>знає</i> норми вживання самостійних та службових частин мови в усному та писемному мовленні;</p> <p><i>дотримується</i> правил написання відмінкових закінчень відмінюваних частин мови;</p> <p><i>коментує</i> норми використання самостійних і службових частин мови та узгодження їх, посиляючись на правила та граматичні закономірності слововживання;</p> <p><i>знає</i> правила правопису.</p> <p style="text-align: center;"><u>Діяльнісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти:</p> <p><i>користується</i> словниками, довідковою літературою й електронними ресурсами для перевірки й удосконалення власного рівня засвоєння морфологічних норм;</p> <p><i>аналізує</i> усні й письмові тексти щодо дотримання морфологічних норм;</p> <p><i>виявляє й аналізує</i> порушення морфологічних норм;</p> <p><i>знаходить</i> у тексті стилістично забарвлені морфологічні засоби;</p> <p><i>правильно пише</i> слова із визначеними орфограмами;</p> <p><i>знаходить помилки</i> на вивчені правила і виправляє їх;</p> <p><i>проводить рефлексію</i> власної мовленнєвої діяльності щодо дотримання морфологічних норм, за потреби <i>корегує</i> її.</p>		<p>Стилістичне забарвлення граматичних форм.</p> <p>Іменник</p> <p>Поняття роду, числа</p> <p>Іменники спільного і подвійного родів. Визначення роду невідмінюваних іменників та абревіатур, правила вживання їх.</p> <p>Складні випадки відмінювання іменників.</p> <p>Особливості кличного відмінка.</p> <p>Творення й відмінювання чоловічих та жіночих імен по батькові</p> <p>Прикметник</p> <p>Відмінкові закінчення прикметників.</p> <p>Вищий і найвищий ступені порівняння прикметників.</p> <p>Прислівник</p> <p>Правопис прислівників. Розрізнення прислівників і співзвучних сполук</p> <p>Числівник</p> <p>Особливості відмінювання числівників та їх зв'язок з іменниками.</p> <p>Дієслово, дієслівні форми</p> <p>Службові частини мови</p> <p>Правопис часток НЕ, НІ з різними частинами мови</p>	<p>діяльності у формі чоловічого та жіночого роду;</p> <p><i>складання речень з іменниками спільного роду (бідолаха, причепа, базіка, трудяга, ледащо, шульга, староста, ручище, забудько тощо);</i></p> <p><i>складання розповіді про подорож Україною або світом із зазначенням назв мешканців за місцем проживання;</i></p> <p><i>написання</i> пропозиції однокоренісника / однокоренісниці спільно спланувати дозвілля у вихідний день й згоди/відмови у відповідь;</p> <p><i>написання</i> електронного листа;</p> <p><i>написання привітання</i> близькій людині, викладачеві, студентам коледжу;</p> <p><i>написання</i> застережень молодшим дітям щодо небезпечної поведінки на воді й біля водойм;</p> <p><i>висловлення</i> співчуття близькій людині;</p> <p><i>написання</i> звернення до громадян міста (села) щодо чистоти довкілля;</p>
--	--	---	--

<p align="center"><u>Ціннісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: висловлює критичне ставлення до опрацьованого дидактичного матеріалу.</p> <p align="center"><u>Поведінковий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: відчуває відповідальність за власний рівень мовленнєвої культури, зокрема за дотримання морфологічних норм в усному й писемному мовленні; ініціює конкретні заходи, бере участь у моделюванні навчальних ситуацій, спрямованих на поліпшення умов засвоєння морфологічних норм; висловлює пропозиції щодо подолання труднощів у засвоєнні проблемних питань з теми; демонструє небайдужість у розгляді питань дотримання морфологічних норм, помічає й коректно виправляє морфологічні помилки у власних і чужих усних і письмових текстах (висловлюваннях)</p>			<p align="center"><i>коментування</i></p> <p>висловлювань відомих людей щодо збереження природи, охорони довкілля.</p>
<p align="center">Соціокультурна змістова лінія</p> <p><i>«..Це люди на сталь перекуті в огні, Це люди, як брили каміння...» (Олег Ольжич). Нематеріальні скарби, що визначають сенс життя. Сьогодення нашої країни. Мовна політика й безпека країни. Духовні цінності. Соціальне піклування. Наслідування чи ігнорування традицій. Культурні запозичення. Як не втратити своїх національних витоків.</i></p> <p align="center">Наскрізнi лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека <i>Відпочинок у родинному колі. Гімнастика – цілюща частина медицини. Позитивні думки й неконфліктна поведінка – запорука здоров'я. Взаємозв'язок мовної практики і здоров'я людини.</i></p> <p>2. Громадянська відповідальність <i>Відповідальність формує патріотизм. Роль кожного громадянина у відродженні національних традицій і зміцненні державності. Роль кожного громадянина в процесі утвердження державності мови. Мовні обов'язки громадянина України. Відповідальність кожного за долю рідної мови. Передати родинні традиції – зберегти духовний зв'язок поколінь.</i></p>			

3. Екологічна безпека і сталий розвиток

Природа не пробачає насилля над нею. Природа – єдина книга, кожна сторінка якої сповнена глибокого змісту (Й. Гете). Раціональне використання природних ресурсів. Екологічно безпечні види транспорту.. Благоустрій прибудинкових територій. Національні архітектурні традиції.

4. Підприємливість і фінансова грамотність

Навчаймося працювати ефективно й результативно. Фінансові заощадження як ознака фінансової грамотності.

1	2	3	4
<p style="text-align: center;"><u>Знаннєвий компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: розуміє суть понять «синтаксична норма», «синтаксичне керування», «синтаксична помилка»; усвідомлює важливість синтаксичних умінь для розвитку мислення й мовлення; знає правила побудови простих та складних речень. розуміє суть понять «пунктуаційна норма», «розділові знаки»; усвідомлює важливість пунктуаційної нормативності; знає правила вживання розділових знаків.</p> <p style="text-align: center;"><u>Діяльнісний компонент</u></p> <p>Здобувач освіти: виявляє порушення синтаксичних зв'язків; уміє граматично правильно поєднувати слова в реченнях і словосполученнях; аналізує в тексті й реченнях приклади порушення синтаксичної норми; висловлює припущення про взаємозв'язок синтаксичної норми і чіткості, логічності, ясності тексту;</p>	<p style="text-align: center;">14 год.</p>	<p style="text-align: center;">Стилістика простих речень</p> <p>Синтаксична норма. Просте речення Порядок слів у реченні. Види простих речень. Прості ускладнені речення. Пунктуаційна норма. Тире між підметом і присудком у простому реченні. Розділові знаки у простих реченнях, ускладнених</p> <ul style="list-style-type: none">- звертаннями;- однорідними членами речення;- відокремленими означеннями, прикладками, обставинами;- вставними словами й вставними компонентами	<p style="text-align: center;">Види роботи (рекомендовані): <i>редагування</i> тексту/речень; <i>діалогування</i> на теми: «Яку особистість називають сильною?», «Чи здатна одна людина змінити світ на краще?»; <i>«Герої не вмирають!»</i>; <i>колективне складання розповіді</i> про уявну (віртуальну) мандрівку Україною (іншими країнами Європи); <i>ускладнення простих речень порівняльними зворотами та звертаннями;</i> <i>складання особистої програми охорони довкілля;</i> <i>висловлення захоплення красою природи в улюблену пору року;</i> <i>висловлення пропозиції</i> допомогти літній/нужденній людині;</p>
	<p style="text-align: center;">10 год</p>	<p style="text-align: center;">Стилістика складних речень</p> <p>Синтаксична норма. Поняття складного речення. Види складних речень. Пунктуаційна норма.</p>	

<p><i>виявляє</i> у реченнях порушення правил синтаксичного керування й узгодження; <i>пропонує</i> правильні варіанти під час редагування тексту й речень; <i>помічає і виправляє</i> пунктуаційні помилки; <i>інтонує</i> текст відповідно до поставлених у ньому розділових знаків; <i>аналізує</i> в тексті розділові знаки.</p>		<p>Пунктограми у складному реченні. Кома у складному реченні. Крапка з комою у складному реченні. Двокрапка у складному реченні. Тире у складному реченні</p>	<p><i>моделювання</i> речень, ускладнених звертаннями.; <i>укладання рекомендацій</i> щодо покрокової поведінки за екстремальної ситуації; <i>складання</i> розповіді про героїчний вчинок людини;</p>
<p><u>Ціннісний компонент</u> Здобувач освіти демонструє: <i>здатність</i> логічно мислити; <i>жвавий інтерес</i> до своєї мовної освіти, до прав людини і питань справедливості в суспільстві; <i>готовність</i> до навчання з метою покращення власної поведінки; <i>упевненість</i> у процесі захисту прав людини і її цінностей; <i>пунктуаційну грамотність</i>; <i>готовність</i> до навчання з метою покращення власної грамотності; <i>жвавий інтерес</i> до літературної мови; <i>розуміння</i> зв'язку між пунктуацією й інтонацією.</p> <p><u>Емоційний компонент</u> Здобувач освіти: <i>висловлює</i> адекватні почуття у процесі роботи і враження від результатів її; <i>відчуває</i> емоційне задоволення від спостереження за красою довкілля; <i>виражає за допомогою інтонації</i> почуття й емоції під час читання й переказування тексту.</p> <p><u>Поведінковий компонент</u> Здобувач освіти:</p>	<p>8 год.</p>	<p>Стилістика речень із різними способами вираження чужого мовлення Пряма й непряма мова, її призначення. Пунктограми при прямій мові</p>	<p><i>висловлення</i> захоплення наполегливістю й досягненнями українських параолімпійців; <i>записування</i> сприйнятого на слух тексту, пунктуаційне редагування речень; <i>конструювання</i> речень; <i>використання</i> речень зі звертаннями з різною комунікативною метою; <i>написання</i> власного висловлювання; <i>діалогування</i> на тему: «На добро відповідай добром... А на зло?», «Чому Ліна Костенко назвала страшними слова «дволикість», «дворушництво», «двозначність», «двомовність», «двоєдушність»?», «Чи погоджуєтеся ви з думкою про те, що найвеличнішою може бути проста, звичайна людина?»</p>

<p><i>ініціює</i> нові види роботи; спілкування, обмін інформацією з одногрупниками; <i>висловлює</i> пропозиції щодо активізації роботи на занятті; <i>демонструє</i> небайдужість, активність у розгляді питань теми; <i>висловлює</i> пропозиції щодо поліпшення правописної грамотності</p>			
<p style="text-align: center;">Соціокультурна змістова лінія</p> <p><i>Гуманний світогляд як заперечення війни й насилля. Почуття національного патріотизму як вияв любові до України. Професійна кар'єра майбутнього спеціаліста – умова особистісного розвитку. Благодійність як норма життя. Норми суспільної поведінки.</i></p> <p style="text-align: center;">Наскрізні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека <i>Позитивні емоції – запорука здоров'я людини. Безпечне дозвілля. Екологічна безпека й здоров'я людини. Покращення середовища життя в міській і сільській місцевостях.</i></p> <p>2. Громадянська відповідальність <i>Сила волі. Відповідальність за чистий простір довкола себе. Відповідальність за кожне написане слово. Надійність і довіра в стосунках. Обов'язок перед рідними, друзями. Громадянські цінності. Взаємодія громадян заради спільних інтересів.</i></p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток <i>Життя в гармонії з природою. Читання книжок як засіб самоосвіти, самовдосконалення. Безпека на воді. Небезпечні розваги молоді. Відповідальність за небале ставлення до природи. Темп міського життя і втрата соціальних зв'язків між людьми.</i></p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність <i>Мої заощадження. Фінансова відповідальність кожного. Інноваційність і творчість – передумова успіху. Повага до чужої власності.</i></p>			
1	2	3	4
<p style="text-align: center;"><u>Знаннєвий компонент</u> Здобувач освіти:</p>	<p>24 год.</p>	<p>Риторика Вибір теми, визначення мети виступу. Залежність теми, жанру</p>	<p>Види роботи (рекомендовані):</p>

<p><i>розуміє</i> суть понять «риторика», «мовленнєва ситуація», «мовець», «аудиторія», «текст», «комунікативний намір», «мовленнєвий вчинок»; <i>усвідомлює</i> важливість риторики й риторичних умінь; <i>називає</i> умови успішного спілкування; риси, притаманні цікавому мовцеві, цікавому співрозмовнику; <i>називає</i> етапи підготовки виступу; <i>відрізняє</i> мовленнєву дію й мовленнєвий вчинок; <i>виявляє</i> комунікативні наміри мовця.</p> <p style="text-align: center;"><u>Діяльнісний компонент</u></p> <p><i>Здобувач освіти:</i> <i>організовує</i> свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); <i>визначає</i> тему й мету майбутнього висловлювання відповідно до комунікативного завдання та особливостей аудиторії слухачів; <i>добирає</i> ілюстративно-фактичний матеріал з урахуванням стилістичних особливостей виступу; <i>складає</i> простий та складний план виступу; <i>аналізує</i> структурні частини виступу, удосконалюючи його композицію; <i>редагує</i> вже складений текст; <i>запам'ятовує (наближено)</i> текст виступу; <i>добирає</i> найбільш доцільні виражальні засоби мовного та мовленнєвого оформлення; <i>користується</i> різними джерелами інформації; <i>складає</i> виступ та виголошує його, використовуючи різні прийоми контакту з аудиторією, дотримується</p>	<p>висловлення, задуму від мети спілкування й адресата мовлення. Добір матеріалу та його систематизація. Робота з джерелами інформації. Види запису зібраного матеріалу для виступу (докладний запис виступу, його конспект, тези, докладний і короткий плани). Відбір мовних засобів залежно від мети спілкування й адресата мовлення. Удосконалення виступу щодо вимог до культури мовлення.</p> <p style="text-align: center;">Виступ з промовою</p> <p>Основні способи виступу (читання тексту промови, відтворення його по пам'яті з читанням окремих фрагментів, вільна імпровізація, відповіді на запитання, ведення полеміки). Використання прийомів встановлення і збереження контакту з аудиторією. Культура публічного виступу. Сприймання чужого мовлення. Створення власних висловлювань. Діалогічне мовлення. Монологічне мовлення</p>	<p><i>визначення</i> теми й мети виступу; <i>збирання</i> матеріалу, аргументів для виступу; <i>аналіз тексту</i> виступу; <i>складання</i> виступу відповідно до обраного фаху моделювання аудиторії; моделювання ситуації спілкування; <i>аналіз змісту</i> висловлень; <i>переказування</i> вірцевих текстів промов; <i>складання</i> плану виступу; <i>підготовка</i> композиційних частин виступу (вступу, основної частини і висновків); <i>підготовка</i> різних варіантів виступу і висновку до конкретної теми; <i>написання</i> тексту публічного виступу; <i>запам'ятовування</i> тексту виступу; <i>тренування</i> виступу; <i>добір аргументів</i> до конкретної тези; <i>добір фразеологізмів</i> до теми виступу; <i>аналіз</i> власного і чужих виступів;</p>
--	---	--

<p>загальноприйнятих норм культури спілкування; <i>виступає</i> публічно; <i>уміє</i> моделювати аудиторію; <i>налагоджує</i> контакт зі слухачем (слухачами); <i>аналізує</i> чужий і власний текст; <i>знаходить і зіставляє</i> різні тексти публічних виступів; <i>порівнює, аналізує, оцінює</i> мовленнєві вчинки тощо.</p> <p style="text-align: center;"><u>Ціннісний компонент</u></p> <p><i>Здобувач освіти демонструє:</i> <i>готовність</i> до критичного мислення; <i>готовність</i> висловлювати власну думку; <i>живий інтерес</i> до обговорень питань; <i>упевненість</i> під час захисту своєї позиції, цінностей.</p> <p style="text-align: center;"><u>Емоційний компонент</u></p> <p><i>Здобувач освіти:</i> <i>відчуває</i> задоволення від добре виголошеної промови; <i>переймається</i> результатами своєї роботи; <i>захоплюється</i> промовами відомих ораторів, прагне наслідувати їх.</p> <p style="text-align: center;"><u>Поведінковий компонент</u></p> <p><i>Здобувач освіти:</i> <i>ініціює</i> обговорення публічних промов; <i>висловлює</i> пропозиції щодо вдосконалення риторичної майстерності; <i>демонструє</i> впевненість під час виголошення промови; <i>бере на себе відповідальність</i> за свої мовленнєві вчинки;</p>			<p><i>визначення</i> комунікативних намірів мовців за текстом промови; <i>оцінювання</i> мовленнєвого вчинку; <i>висловлення</i> особистого ставлення до почутого.</p>
---	--	--	--

демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми			
<p style="text-align: center;">Соціокультурна змістова лінія</p> <p><i>Можливості відновлення джерел формування високої мовної та мовленнєвої культури. Мовний простір у моєму місті (селі), моїй родині. Мовний режим у коледжі.</i></p> <p style="text-align: center;">Наскрізнi лінії</p> <p>1. Здоров'я й безпека <i>Здоров'я як особистісна цінність. Мовний режим у коледжі й місті (селі).</i></p> <p>2. Громадянська відповідальність. <i>Активна громадянська позиція молодого українця. Відповідальність за мовні вчинки. Відповідальність за результати спільної роботи. Відповідальність за прийняте рішення.</i></p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток <i>Жити в гармонії з суспільством. Відновлювані джерела енергії. Заощадження тепла й енергії. Збереження біологічного різноманіття Землі. Участь кожного у вирішенні екологічних проблем.</i></p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність <i>Спільна діяльність. Розподіл обов'язків і відповідальності.</i></p>			

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк Т. М., Стрижаковська О. С., Авдіковська Л. М. Українська мова: навч. посіб. для студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації. Чернівці: ДрукАрт, 2014.
2. Авраменко О. М. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 класу загальн. серед. освіти. К.: Грамота, 2018.
3. Голуб Н. Б., Новосьолова В. І. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 класу загальн. серед. освіти. К.: Педагогічна думка, 2018.
4. Глазова О. П. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 класу загальн. серед. освіти. Харків: Ранок, 2018.
5. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 класу загальн. серед. освіти. К.: Генеза, 2018.
6. Шевчук С. В. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 класу загальн. серед. освіти. К.; Ірпінь: Перун, 2018.
7. Юшук І. П. Українська мова: практикум з правопису української мови. К.: Освіта, 2012.
8. Юшук І. П. Українська мова (рівень стандарту) : підручник для 10 класу загальн. серед. освіти. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2018.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з української мови

Оцінювання результатів вивчення української мови здійснюється на основі функціонального підходу до навчання мовного курсу, який насамперед має забезпечити здобувача освіти уміння ефективно користуватися мовою як засобом пізнання, комунікації; високу мовну культуру особистості; сприяти формуванню громадянської позиції, національної самосвідомості.

Говоріння та письмо (діалогічне та монологічне мовлення)

Під час перевірки складених здобувачами освіти висловлювань (діалогів, усних і письмових переказів та творів) ураховується ступінь повноти вираження теми, міра самостійності виконання роботи, ступінь вияву творчих здібностей, особистого ставлення до змісту висловлювання.

Діалогічне мовлення:

1. *Перевіряється здатність здобувачів освіти:*

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється;
- б) демонструвати вміння:
 - складати діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування;
 - самостійно досягати комунікативної мети;
 - використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
 - дотримуватися теми спілкування;
 - додержувати правил спілкування;
 - дотримуватися норм літературної мови;
 - демонструвати певний рівень вправності у процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо);
- в) висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється;
- г) аргументувати висловлені тези, ввічливо спростовувати помилкові висловлювання співрозмовника.

Зазначені характеристики діалогу є основними критеріями при його оцінюванні.

Перевірка рівня сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: викладач пропонує двом здобувачам освіти обрати одну із запропонованих тем чи мовленнєвих ситуацій (теми чи ситуації пропонуються різного рівня складності), обдумати її й обговорити із товаришем перед групою у формі діалогу протягом 3-5 хвилин. Оцінка ставиться кожному студентові.

2. *Матеріал для контрольних завдань* добирається з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії чинної програми, рівня підготовки, вікових особливостей та пізнавальних інтересів здобувачів освіти.

3. *Одиниця контролю:* діалог, складений двома здобувачами освіти (до 16-20 реплік).

4. *Оцінювання.*

Критерії оцінювання

Рівень	Бал	Характеристика складених здобувачами освіти діалогів
Початковий (Бали цього рівня одержують здобувачі)	1	У здобувача освіти виникають значні труднощі в підтриманні діалогу. Здебільшого він відповідає на запитання лише "так" або "ні" чи аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
	2	Здобувач освіти відповідає на елементарні запитання короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, але сам досягти комунікативної мети не може.

освіти, успіхи яких у самостійному складанні діалогу поки що незначні)	3	Здобувач освіти бере участь у діалозі за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може не лише відповідати на запитання співрозмовника, а й формулювати деякі запитання, припускаючись помилок різного характеру, проте комунікативна мета досягається ним частково.
Середній (Балів цього рівня заслуговують здобувачі освіти, які досягли певних	4	Здобувач освіти бере участь у діалозі з нескладної за змістом теми, в основному досягає мети спілкування, проте репліки його недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином ситуацію спілкування, не відзначаються послідовністю, доказовістю; допускає помилки в доборі слів, побудові речень, їх інтонуванні тощо.
результатів у складанні діалогу за двома — чотирма показниками з нескладної теми, але за іншими критеріями результати поки що незначні)	5	Здобувач освіти бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержується елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми; мовлення його характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю і потребує істотної корекції тощо.
	6	Здобувач освіти успішно досягає комунікативної мети в діалозі з нескладної теми, його репліки загалом є змістовними, відповідають основним правилам поведінки у розмові, нормам етикету, проте йому не вистачає самостійності суджень, їх аргументації, новизни, лаконізму в досягненні комунікативної мети, наявна певна кількість помилок у мовному оформленні реплік тощо.
Достатній (Балів цього рівня заслуговують здобувачі освіти, які самостійно, у цілому вправно за більшістю критеріїв склали діалог з теми, що містить певну проблему, продемонстрували належну культуру спілкування, проте за деякими з критеріїв (від 2-х до 4-х) їх мовлення ще містить певні недоліки.)	7	Діалогічне мовлення здобувача освіти за своїм змістом спрямовується на розв'язання певної проблеми, загалом є змістовним, набирає деяких рис невимушеності; з'являються елементи особистісної позиції щодо предмета обговорення; правила спілкування в цілому додержано, але ще є істотні недоліки (за 4-ма критеріями): невисокий рівень самостійності й аргументованості суджень, можуть траплятися відхилення від теми, помилки в мовному оформленні реплік тощо.
	8	Здобувач освіти загалом вправно бере участь у діалозі за ситуацією, що містить певну проблему, досягаючи комунікативної мети, висловлює судження і певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів, у діалозі з'являються елементи оцінних характеристик, узагальнень, що базуються на використанні прислів'їв і приказок, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (3-ма).
	9	Здобувач освіти самостійно складає діалог з проблемної теми, демонструючи загалом достатній рівень вправності й культури мовлення (чітко висловлює думки, виявляє уміння формулювати цікаве запитання, дати влучну, дотепну відповідь, виявляє толерантність, стриманість, коректність у разі незгоди з думкою співрозмовника), але в діалозі є певні недоліки за 2-ма критеріями, наприклад: нечітко виражена особиста позиція співбесідників, аргументація не відзначається оригінальністю тощо.

Високий (Балів цього рівня заслуговують здобувачі освіти, які продемонстрували високу культуру спілкування, переконливо аргументуючи свої думки з приводу проблемної теми, даючи можливість висловитися партнерові по діалогу; змогли зіставити різні погляди на той самий предмет, навести аргументи «за» і «проти» в їх обговоренні тощо)	10	Здобувач освіти складає діалог за проблемною ситуацією, демонструючи належний рівень мовленнєвої культури, уміння формулювати думки, обґрунтовуючи власну позицію, виявляє готовність уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися партнерові по діалогу; дотримується правил мовленнєвого етикету; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу звичайно відповідає нормам, проте за одним із критеріїв можливі певні недоліки.
	11	Здобувач освіти складає діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж сам визначає проблему для обговорення), переконливо й оригінально аргументує свою позицію, зіставляє різні погляди на той самий предмет, розуміючи при цьому можливість інших підходів до обговорюваної проблеми, виявляє повагу до думки співрозмовника; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу відповідає нормам.
	12	Здобувач освіти складає глибокий за змістом і досконалий за формою діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж сам визначає проблему для обговорення), демонструючи вміння уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, коротко, виразно, оригінально сформулювати свою думку, дібрати цікаві, влучні, дотепні, переконливі аргументи на захист своєї позиції, зокрема й з власного життєвого досвіду, зіставити різні погляди на той самий предмет; здатний змінити свою думку в разі незаперечних аргументів співрозмовника; додержується правил поведінки і мовленнєвого етикету в розмові.

Мовне оформлення оцінюють орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Примітка. Під **мовним оформленням** діалогу, тексту треба розуміти наявність/відсутність порушень лексичних, фразеологічних, граматичних (морфологічних, синтаксичних), стилістичних, орфоепічних, акцентологічних, інтонаційних норм української літературної мови, а також соціальних норм українського мовленнєвого етикету.

Монологічне мовлення

Говоріння (усні переказ і твір), письмо (письмові переказ і твір)

1. Перевіряється здатність здобувача освіти

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (усно чи письмово);
- б) демонструвати вміння:

- будувати висловлювання певного обсягу, добираючи і впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод із кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);
- урахувати мету спілкування, адресата мовлення;

- розкривати тему висловлювання;
- виразно відображати основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;
- викладати матеріал логічно, послідовно;
- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
- додержуватися єдності стилю;

в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;

г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:

- трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
- створювати оригінальний текст певного стилю;
- аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;
- викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

Організація контролю здійснюється за одним із двох варіантів.

Варіант перший: усі здобувачі освіти виконують роботу самостійно.

Варіант другий: здобувачі освіти складають висловлювання на основі диференційованого підходу (для початкового рівня пропонуються докладні допоміжні матеріали, для середнього – (допоміжні матеріали загального характеру, а для одержання балів достатнього і високого рівнів необхідно написати переказ чи твір самостійно).

Перевірка здатності **говорити** (усно переказувати чи створювати текст) здійснюється індивідуально: викладач пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає студентові час на підготовку.

Перевірка здатності **письмово** переказувати і створювати текст здійснюється фронтально: здобувачам освіти пропонується переказати прочитаний викладачем (за традиційною методикою або самостійно прочитаний) текст чи інший матеріал для переказу або самостійно написати твір.

2. Матеріал для контрольного завдання.

а) Переказ.

Матеріалом для переказу (усного/письмового) можуть бути: текст, що його читає викладач, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал із газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо (кількість слів для переказу 350-450).

Тривалість звучання усного переказу — 3-5 хвилин.

б) Твір

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору; а також пропоновані для окремих студентів допоміжні матеріали (якщо обирається варіант диференційованого підходу до оцінювання).

3. *Одиниця контролю:* усне/письмове висловлювання здобувачів освіти.

Обсяг письмового твору – 3 -3,5 сторінки.

4. Оцінювання.

У монологічному висловлюванні оцінюють його зміст і форму (мовне оформлення). За усне висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку — за зміст, а також якість мовного оформлення (орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

За письмове мовлення виставляють також одну оцінку: на основі підрахунку допущених недоліків за зміст і помилок за мовне оформлення, ураховуючи їх співвідношення.

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			орфографія і пунктуація	лексична, граматична і стилістична
Початковий (Бали цього рівня одержують здобувачі освіти, які не досягають значного успіху за жодним із визначених критеріїв.)	1	Здобувач освіти буде лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.	15-16 і більше	9-10
	2	Здобувач освіти буде лише окремі фрагменти висловлювання; лексика і граматична будова мовлення бідна й одноманітна.	13-14	
	3	За обсягом робота складає менше половини від норми; висловлювання не є завершеним текстом, хибує на непослідовність викладу, пропуск фрагментів, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова бідна.	11-12	
Середній (Балів цього рівня заслуговують здобувачі освіти, які будують текст, що за критерієм обсягу, повноти відтворення інформації і зв'язності значною мірою задовольняє норму, але за іншими критеріями результати істотно нижчі)	4	Усне чи письмове висловлювання за обсягом складає дещо більше половини від норми і характеризується уже певною завершеністю, зв'язністю; проте є недоліки за рядом показників (до семи), наприклад: відзначається неповнотою і поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий (у разі переказу — не використано авторську лексику).	9-10	7-8
	5	За обсягом робота наближається до норми, у цілому є завершеною, тема значною мірою розкрита, але трапляються недоліки за низкою показників (до шести): роботі властива поверховість висвітлення теми, основна думка не проглядається, бракує єдності стилю та ін.	7-8	
	6	За обсягом висловлювання сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний, але робота характеризується недоліками за кількома показниками (до п'яти): помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий тощо.	5-6	
Достатній (Балів цього рівня заслуговують здобувачі освіти, які досить вправно будують текст за більшістю критеріїв, але за деякими з них ще припускають-	7	Здобувач освіти самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст (у разі переказу - з урахуванням виду переказу), вдало добирає лексичні засоби (у разі переказу - використовує авторські засоби виразності, образності мовлення), але в роботі є недоліки (до чотирьох), наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; основна думка не аргументована тощо.	4	5-6
	8	Здобувач освіти самостійно буде достатньо повне (у разі переказу - з урахуванням виду переказу), осмислене, самостійно і в цілому вдало написане висловлювання, проте трапляються ще недоліки за певними показниками (до трьох).	3	

ся недоліків.)	9	Здобувач освіти самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст (у разі переказу - з урахуванням виду переказу); розкриває тему, висловлює основну думку (у разі переказу - авторську позицію); вдало добирає лексичні засоби (у разі переказу - використовує авторські засоби виразності, образності мовлення); однак припускається окремих недоліків (за двома показниками): здебільшого це відсутність виразної особистісної позиції чи належної її аргументації тощо.	1 + 1 (негруба)	
Високий (Балів цього рівня заслуговують здобувачі освіти, які вправно за змістом і формою будують текст; висловлюють і аргументують свою думку; вміють зіставляти різні погляди на той самий предмет, оцінювати аргументи на їх доказовість, обирати один із них; окрім того, пристосовують висловлювання до особливостей певної мовленнєвої ситуації, комунікативного завдання)	10	Здобувач освіти самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу - з урахуванням виду переказу) текст, ураховує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на проблему; (у разі переказу - зіставляє свою позицію з авторською); робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю, додержанням стильової єдності і виразності тексту; але за одним із критеріїв допущено недолік.	1	3
	11	Здобувач освіти самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу - з урахуванням виду переказу) текст, ураховує комунікативне завдання; висловлює власну думку, зіставляє її з думками своїх одногрупників (у разі переказу - враховує авторську позицію), уміє пов'язати обговорюваний предмет із власним життєвим досвідом, добирає переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; робота в цілому відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю.	1 (негруба)	2
	12	Здобувач освіти самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; аналізує різні погляди на той самий предмет, добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції, усвідомлює можливості використання тієї чи іншої інформації для розв'язання певних життєвих проблем; робота відзначається багатством слововживання, граматичною правильністю	—	1

Під час виведення єдиної оцінки за письмову роботу до кількості балів, набраних за зміст переказу чи твору, додають кількість балів за мовне оформлення і їхня сума ділиться на два. При цьому якщо частка не є цілим числом, то вона заокруглюється в бік більшого числа.

Оцінювання мовних знань і вмінь

Видами оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з української мови є *поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація*.

Поточне оцінювання – це процес встановлення рівня навчальних досягнень здобувачів освіти в оволодінні змістом предмета, уміннями та навичками відповідно до вимог програми. Поточне оцінювання носить заохочувальний, стимулюючий та діагностико-корегуючий характер, його необхідність визначається викладачем.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завданнями є встановлення й оцінювання рівнів розуміння й первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між цими елементами та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь та навичок. Формами поточного оцінювання є індивідуальне, групове і фронтальне опитування (усно й письмово); виконання здобувачем освіти різних видів письмових робіт; робота (взаємоконтроль) здобувачів освіти в парах і малих групах; виконання завдань для самоконтролю тощо.

Тематичний контроль передбачає оцінювання засвоєних знань з кожної теми, що дає змогу усунути можливість випадковості при виведенні підсумкових оцінок. Формами тематичного контролю можуть бути самостійні роботи, що передбачають розгорнуті відповіді на запитання з елементами характеристики того чи іншого мовного явища; тестові завдання; завдання на редагування, відтворення достовірності (наприклад, формулювання правила, прикладів до нього тощо).

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці семестру або навчального року; підсумкову оцінку за семестр виставляють за результатами тематичного оцінювання, за рік — на основі семестрових оцінок.

Для контрольної перевірки використовуються завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю є вибрані здобувачем освіти правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані приклади. Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену роботу здобувач освіти міг одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу). При оцінюванні розрізняють грубі та негрубі помилки; виправляються, але не враховуються такі ж орфографічні та пунктуаційні помилки, які чинні при оцінюванні контрольного диктанту.

Оцінювання усних відповідей здобувачів освіти

Усне опитування є одним із способів перевірки знань, умінь і навичок здобувачів освіти з української мови. При оцінюванні відповіді здобувача освіти потрібно керуватися такими критеріями: правильність і повнота відповіді; ступінь усвідомленості, розуміння вивченого; здатність практично реалізувати набуті знання; мовленнєве оформлення відповіді; рівень самостійності здобувача освіти під час усної відповіді.

Відповідь здобувача освіти має бути зв'язною, логічно послідовною, тематично та ідейно достовірною; відповідаючи, здобувач освіти повинен виявляти теоретичні знання з тієї чи іншої теми, уміння практично застосовувати правила, обґрунтовувати їх, аналізувати визначені Програмою мовні явища.

Високий рівень знань оцінюється «11» та «10» балами, якщо здобувач освіти ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки; застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно дібрані; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови.

Достатній рівень знань оцінюється від «9» до «7» балів, якщо здобувач освіти дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й високий рівень, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауважень викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу, у мовленнєвому оформленні усної відповіді.

Середній рівень знань оцінюється від «6» до «4» балів, якщо здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно і допускає помилки в формулюванні правил; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; викладає матеріал непослідовно і допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді.

Початковий рівень знань оцінюється від «3» до «1» балів, якщо здобувач освіти не виявляє знань більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки у формулюванні правил, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал; не дотримується мовних та

мовленнєвих норм сучасної літературної мови.

Позитивна кількість балів може виставлятися не тільки за одну відповідь (коли на перевірку знань здобувача освіти відводиться певний час), а й за кілька відповідей здобувача освіти протягом заняття.

Оцінювання правописних (орфографічних і пунктуаційних) умінь здобувачів освіти

При оцінюванні знань та умінь здобувачів освіти необхідно розрізнати поточний, тематичний та підсумковий контроль знань.

Оцінювання навчальних робіт

Навчальні роботи (різні види вправ, тестових завдань і диктантів неконтрольного характеру тощо) оцінюються вимогливіше, ніж контрольні роботи, адже не вимагають знань значного за обсягом навчального матеріалу.

При оцінюванні навчальних робіт враховується: ступінь самостійності виконання робіт; етап навчання; обсяг роботи; рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки щодо того чи іншого мовного явища.

«12» балів за виконання навчальних тестових завдань виставляються лише за умови наявності тестів з відкритими завданнями (пояснити вибір відповіді; виправити усі недостовірні варіанти відповіді тощо), при виконанні яких здобувач освіти не допустив жодної помилки, не робив виправлень у роботі.

Навчальна робота оцінюється «11» балами, якщо здобувач освіти не допустив помилок, та «10» балами, якщо допустив одну помилку, яку сам виправив у ході роботи; при виставленні цих оцінок враховується акуратність запису, підкреслень та інших особливостей оформлення.

«9» балів ставиться тоді, коли здобувач освіти допустив дві помилки, але виправив їх; якщо робота велика за обсягом (перевищує за кількістю слів обсяг контрольного диктанту) допускаються тричотири виправлення.

Рекомендована кількість слів у словниковому диктанті (поточний контроль) – до 40. Зважаючи на те, що словниковий диктант не є творчою роботою, «11» та «12» балів виставляються лише за умови повного аргументованого пояснення правопису слів (усного або письмового).

Нормативи оцінювання словникового диктанту

Бали	Кількість помилок	Бали	Кількість помилок
1	12 і більше	6	3
2	10-11	7	2+ 1 виправлення
3	8-9	8	1+ 1 виправлення
4	6-7	9	1-2 виправлення
5	4-5	10	—

Примітка: три виправлення в словниковому диктанті вважаються за одну орфографічну помилку.

Однією з форм перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є контрольний текстовий **диктант**.

1. *Перевірки підлягають* уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування; ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації; належним чином оформляти роботу.

Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

2. *Матеріал для контрольного завдання*. Для контрольного текстового диктанту використовується текст, зміст якого доступний для здобувачів освіти (180-200 слів).

Примітка. При визначенні кількості слів у диктанті враховують як самостійні, так і службові слова.

3. *Одиниця контролю*: текст, записаний здобувачем освіти з голосу викладача.

4. *Оцінювання*. Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

— **орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;**

— виправляються, але не враховуються такі орфографічні і пунктуаційні помилки:

- 1) на правила, що не внесені до Програми;
- 2) у словах з орфограмами, що не перевіряються правилами;
- 3) у передачі так званої авторської пунктуації;

— повторювані помилки (помилка у тому ж слові, яке повторюється в диктанті кілька разів) вважаються однією помилкою; однотипні (помилки на те саме правило), але в різних словах, вважаються різними помилками;

— розрізняють грубі й негрубі помилки; до негрубих, зокрема, належать такі:

- 1) у винятках з усіх правил;
- 2) у написанні великої букви в складних власних назвах;
- 3) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;
- 4) у випадках, коли замість одного знака виправдано поставлений інший;
- 5) у випадках, що вимагають розрізнення *не і ні* (у сполученнях *не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...*);
- 6) у пропуску одного із сполучуваних розділових знаків або в порушенні їх послідовності;

— п'ять виправлень (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки (але зниження оцінки не повинно призводити до незадовільного оцінювання роботи здобувача освіти); «12» балів не виставляється за наявності виправлень;

— орфографічні та пунктуаційні помилки на неопрацьовані правила виправляють, але не враховують.

Нормативи оцінювання

Бали	Кількість помилок	Бали	Кількість помилок
1	15-16 і більше	7	4
2	13-14	8	3
3	11-12	9	1+1 (негруба)
4	9-10	10	1
5	7-8	11	1 (негруба)
6	5-6	12	—

Рекомендовані критерії оцінювання контрольних тестових завдань

Одиницею контролю є вибрані здобувачем освіти правильні варіанти відповідей, виконання відкритих тестових завдань тощо. Позитивний бал виставляється при правильному виконанні не менше 50% завдань.

„12” балів ставиться, якщо бездоганно виконано усі завдання;

Примітка: „12” балів не ставиться за наявності виправлення

„11” ” балів ставиться за наявності одного-двох виправлень або неповної відповіді на 1 питання;

„10” балів ставиться за наявності трьох виправлень або за умови правильного виконання **не менше як 90% завдань**;

„9” балів ставиться за умови правильного виконання **не менше як 85% завдань**;

„8” балів ставиться за умови правильного виконання не менше як $\frac{3}{4}$ всього завдання (**75% завдань**);

„7” балів ставиться за умови правильного виконання **не менше як 65% завдань**;

„6” балів ставиться за умови правильного виконання **не менше як 55% завдань**; **„5” балів** – якщо правильно виконано не менше як половину завдань (**50 % завдань**);

„4” бали ставиться за умови правильного виконання **не менше як 45% завдань**;

„3” бали ставиться за умови правильного виконання **не менше як 35% завдань**;

„2” бали ставиться за умови правильного виконання **не менше як 25% завдань**.

Виведення підсумкового (семестрового) бала

Підсумковий бал ставиться в кінці кожного семестру. Він узагальнено відображає знання здобувача освіти з мови.

Контрольна перевірка здійснюється фронтально або індивідуально.

Підсумкова форма контролю – екзамен (тестові завдання), який є обов’язковим при проведенні Державної підсумкової атестації.